

Im,

28 maart 1997

Nog steeds blijven de woorden van je brief dd
maart 97 mapolien in mijn brein. Ach
laat ik de brief maar eens kopiëren en je
terugnemen. Geweldige brief van een groot
mens die haar gevoelens met een intensi-
teit en diepgang weet te verwoorden. De ex-
pressie die hier uit spreekt is: "de over-
winning van de angst als innerlijke
erwaring". Een leven vol plichtsbetrachting;
zich zelf roeprijkend; eerst de ander
ofte wel "the total surrender" aan je
leefgemeenschap heeft (dat leven) een
keer in maart 97 haar "ik" laten pelden
in o.a. een strandwandeling pernaakt.
De pijn, als signaal functie, houdt ons
lichaam in stand; zo ook is de angst bepalend
voor ons zelfbehand. Angst is een conditio
sine qua non. Het zelfbehand in lupel 2 is
in je lijken ik en in ruimere zin de eenheid
(unit) waar je deel van uit maakt. Ik men
dat het zelfbehand de eerste en belangrijkste (first
and foremost) drijfveer moet zijn in het leven
van een mens. Een mens kan pas wat voor

ander iets betekenen als hij geen zorgen heeft
overtrent zijn voorzetting van zijn lijf bestaan.
of niet soms? Tot zo ver de schrijflezing van
Van Dooy. Veel, heel veel in ons leven wordt
(vaak) vullen door de feldende normen
en woorden. ^{bepaald} Dank, behalve wanneer ze meerpe-
lepel zijn in wetten, berusten deze normen en
woorden op de redelijkheid, op de billijkheid.
Binnen de normen heerst ^{Van het periodieke.} ~~the average man~~
fatsoen en aangepast gedrag. Volgens Bataille
is een norm een invitatie om deze te overschrij-
den (als je maar bereid bent de consequentie
te aanvaarden, dank ik dan). Infeesten een
interview met Nicos ter Linde die zegt: Ik
ben eenvoudig opgevoed en heb ook nooit als
ideaal gehad om rijk te worden. Zou ont-
wapende uitspraak en met een ingebouwd
bescherming tegen het falen van niet rijk
worden. Eenvoud is de kenmerk van het
ware: Simplex. Siplum. Veri of te wel
een Simplex fiet, dat is pas iets!! Nu wordt
ie toch rijk tekenen wil en dank door de her-
vertelling v. d. Lijbel: Het verhaal gaat: De
Stalher. Ik zou hem zo graag een week naar
naar Sint Petersburg nemen met zijn Annette.
Nikos mis mee om naar Museum te bezoeken.
En hoeveel onnodige palats heeft hij in
zijn leven bezocht. Ach, hij is dommeke
en moet daarom wel over normen en woorden
spreken die aanspreken bij the average man.

De Mens die in zijn woorden over hand werken, maar
is vaak best in de hand met oefenen (musee) hoe hij er mee om gaat
en de Lijbel's ja badte YFE.

Citaat uit het boek: "Filosofie: een inleiding" van Jan van Eijck.

Stel, ik loop op straat en ik zie een fiets die is omgevallen en die met het voorwiel half op de rijweg ligt. Ik denk bij mezelf 'Goh, zo dadelijk rijdt er een auto over dat voorwiel', en ik raap de fiets op. 'Dat lijkt me nu een voorbeeld van zuiver altruïstisch handelen', zeg ik tegen Aadje aan wie ik het voorval vertel. 'Helemaal niet', zegt Aadje, jij denkt dat je altruïstisch handelt, maar in feite handel je uit berekening. Die fiets is natuurlijk van een jongen die jij leuk vindt, en je wilt een goede indruk maken'. 'Helemaal niet', zeg ik weer. 'Ik heb geen idee van wie die fiets is'. 'O, maar dan weet ik het al', zegt Aadje. 'Jij bent bang dat de voorbijgangers zullen denken dat jij die fiets hebt omgegooid, en dat ze je zullen naroeppen, zo van "Hé lamzak, zou je die fiets niet eens oprapen!" Jij raapt die fiets op, omdat je druk van de buitenwereld voelt. Je wilt verwijten ontlopen, of misschien wil je waardering oogsten van de mensen om je heen'. Ik weer: 'Je slaat de plank volledig mis, Aadje. In feite is er niemand in de buurt. Er is niemand die ziet wat ik doe'. Aadje: 'Maar nu ik snap de situatie. Jij bent bang dat jij later last krijgt van zelf verwijten. Er zijn wel geen mensen in de buurt, maar je ziet wel jezelf bezig. Je weet van jezelf dat je last krijgt van schuldgevoelens als je die fiets niet oprapt; dat komt misschien door je Christelijke opvoeding'. Ik: 'Je zit er weer helemaal naast, Aadje. Het voorval is toch veel te onbenullig voor schuldgevoelens. Natuurlijk ben ik vijf minuten later alweer vergeten dat ik die fiets heb opgeraapt. Alles wat er gebeurt is dit: ik kom aanlopen, ik zie die fiets liggen, ik denk: 'Wat lullig voor de eigenaar als er dadelijk een auto overheen rijdt' en ik zet hem recht; ik loop fluitend verder en denk er verder niet over na'. Ó, maar nu heb ik je', zegt Aadje. 'Je loopt fluitend verder, zeg je. Ik weet wel hoe dat komt dat jij ineens in zo'n puike stemming bent. Jij bent gewoon bezig je gevoel van eigenwaarde een oppepper te geven: Kijk mij toch eens altruïstisch wezen; wat ben ik toch een voortreffelijk iemand!'

opmerking: Je kan het gedrag altijd verklaren in termen van een of andere vorm van eigenbelang.

"Er bij willen horen" is eigenbelang. Een niet conforme gedachte, een niet conform handelen roept het gevoel van luit sluiting op, scheidt angst. De ~~gevoel~~ ^{handelingen} door de traditie gesanctioneerd behoeven niet meer petoest te worden. Met Carnaval krijg ik een mij onbekende vrouw in haar billen en roep onmiddellijk:

2
"Oppe maar leut hebt!" ^{En dan mag het!} Morele regels zijn
regels die aan mensen in het algemeen iets voorschrij-
ven met betrekking tot hun gedrag als mens-
ten op zichte van zich zelf en anderen. Deze regels
worden getoetst aan de waarden en normen van
de praep. Moraal kan niet bestaan zonder
menselijke vrijheid van handelen. Elke morele
besoddeling is gebaseerd op deze veronderstelling
wanneer je kunt aantonen dat iemand in een
pepven situatie niet anders kon doen dan zul-
of zo handelen, dan wordt dit algemeen als een
peldij excuse beschouwd. Je bent alleen verant-
woordelijk voor die handelingen die je eventueel
- als je daarvoor gekoren had - ook had kunnen
maken.

Voor Kant speelt het morele denken zich op een
ander niveau af dan het niveau van onze neipingen
en overwegingen van lipenbelang. Iemand die in een
bepaalde situatie van goede wil is, is iemand die zijn
"plicht doet omdat hij inziert dat het zijn plicht is.
wanneer je in staat bent om je plicht te doen omdat je
daar zin in hebt, dan is dat neepgenomen, maar wan-
neer je motief alleen peleen is in die toevallige penig-
heid, mag de handeling volgens KANT peen morele
handeling worden penoemd. Dat er sprake is van moreel
handelen zie je dus het duidelijkst wanneer iemand zijn
plicht doet terwijl hij daar eigenlijk peen zin in heeft.
Conflicten tussen verlanpens en opwellingen aan de ene
kant en plicht, besaf aan de andere kant zullen bij ieder

van tijd tot tijd optreden, al zal de frequentie en de intensiteit van dat soort conflicten van persoon tot persoon verschillen. Wij mensen zijn niet volmaakt, en alleen volmaakte wezens zouden nooit de neiging hebben ~~aan~~ tegen de Morele WET in te gaan.

KANT noemt de neiging ~~op~~ onze plicht te doen deugd. Alleen bij wie volmaakt deugdzaam is - bij een Heilige, zegt KANT - vallen plicht en neiging samen. Tot zover excerpten uit: Filosofie: een inleiding.

Wie de definitie van een Heilige heeft verwoord ben ik kwijt, maar de definitie luidde: Een Heilige is een engel in een menselijke gedaante.

1

Nog wat ongemakkelijk zittend achter mijn bureau op de Keizersgracht 702, met een stapel onaangeroerde correspondentie van 3½ maand, heb ik de innerlijke noodzaak om over 'Duutje' te praten. Duutje is onlosmakelijk met mij verbonden en ik heb er al die jaren met niemand over gesproken, althans op een expliciete manier.

Alvorens over 'Duutje' verder te praten, wil ik eerst met je van gedachten wisselen over het fenomeen dat een mens datgene wat hij van waarde vindt, wil individualiseren door het een naam te geven. De soortnaam als aanduiding schept niet genoeg band. Kinderen worden door de ouders met een naam gepersonifieerd. Verwarrend was het toen de eigenaar van een hond zijn huisdier de naam : 'Hond' gaf. Nog meer voorbeelden: Het zwaard van ridder Roelant had een eigennaam en vanzelfsprekend zijn paard. De rotstenen op Mars, waartussen door het karretje moest rijden, hebben namen: Wedge, Flute Top en Flat Top. Zo ook krijgen kerktorens zoals: De lange Jan in Middelburg, De Peperbus in Deventer en de Dromedaris in Hoorn vaak een naam. Genoeg hierover. Nu ik het fenomeen om waardevolle aspecten te personifiëren onderken, verbaast het mij dat er eerst 57 jaren voorbij hebben moeten gaan voordat ik één van de belangrijkste componenten van mijn wezen, te weten mijn ziel, een naam heb gegeven. Mijn ziel heet Duutje. Iets wat geen naam heeft is een 'quantité négligeable'. Daar behoef je dan ook geen rekening mee te houden. Nu mijn ziel geen 'quantité négligeable' is, is de vraag hoe je er vorm aan zou moeten geven in de Kunst?

Volgens Plato is de ziel het levensbeginsel opgevat als een immateriële substantie, onafhankelijk van het lichaam en onsterfelijk. Om een immateriële substantie uit te beelden moet je toch gebruik maken van symbolen en metaforen; die dan wel begrepen moeten worden door de kenners en liefhebbers van de kunstenaar. Hoeveel beschouwers van het werk van Joseph Beuys werden ontroerd door zijn metaforen van in vilt verpakte voorwerpen met hier en daar een klodder machine vet?

In het Christelijk denken is door Thomas van Aquino 'de ziel' als wezensvorm geïntroduceerd, zijnde de 'forma substantialis'. In het oude Egypte werd je leven zelfs door een aantal zielen bepaald. Ik vraag me af of ik de lezer met deze informatie uit de WP niet verveel, maar blameer mij niet, het is de schuld van Duutje, die nu ook wel eens wil weten waar hij aan toe is.

We kunnen alvast nu constateren dat als er iets van ons na onze dood naar de Hemel (of Hel) gaat dat dat niet HET LICHAAM is. De fysieke pijnigingen in Dante's inferno is dan ook paradoxaal. Interessant is de visie van Voltaire (verlichtingsdenker) op de ziel: De ziel is slechts een aaneenschakeling van ideeën en gevoelens die elkaar opvolgen en vernietigen; de

bewegingen die zich het vaakst voordoen vormen, wat men noemt, het karakter en dat karakter ondergaat duizenden veranderingen door het ouder worden, **door ziektes**, door het lot. Enkele ideeën, enkele dominante gevoelens, voortkomende uit de natuur, de opvoeding, de gewoontes, vergezellen ons onder verschillende vormen tot in het graf. Deze basiskarakteristieken van de ziel veranderen iedere dag naar gelang men slecht geslapen heeft of slecht verteert. Het karakter van ieder mens is een chaos en als je die wilt ontwarren, ontstaat er een nieuwe chaos. Einde citaat. Voltaire geloofde niet in een onsterfelijke ziel. Alleen dan wanneer de ziel onsterfelijk is, heeft een strafmaat (hel en verdoemenis) of een beloningssysteem (de hemel of het paradijs) zin.

De ziel die enerzijds onze wezensvorm (*forma substantialis*) uitmaakt en anderzijds uit een immateriële substantie bestaat, bepaalt onze individualiteit zonder dat we, vanwege het immateriële aspect ervan, er grip op hebben. In deze opvatting over de ziel constateren we dat de ziel een inhoud zonder vorm is.

Of kan er misschien door een transformatieproces toch een vorm aangegeven worden? Een aller individueelste expressie van een aller individueelste emotie probeert onze wezensvorm naar buiten kenbaar te maken. Gedachten *sic* (hetzij in beelden, hetzij in taal) en gedachten uitgesproken in woorden en zinnen zijn vluchtig en onzichtbaar. Het is een wonderbaarlijk vermogen van de mens, een soort toveren, om het onzichtbare zichtbaar te maken en het vluchtige vast te kunnen leggen op een informatiedrager (papier, linnen etc.) Op deze wijze kunnen we tijd en ruimte overbruggen.

Ik ben van mening dat de zetel van onze ziel in onze hersenen is gelegen. In het 'denken' komen de twee hierboven genoemde componenten van de ziel, te weten: de immateriële substantie en de wezensvorm kenmerk, bijéén. Toegegeven, niet alle vormen van denken betreffen onze zieleroerselen en indien gecommuniceerd, behoeven die niet de anderen te ontroeren of tot verder overpeinzingen aan te zetten. Veel van ons denken is gericht op overleving, onszelf betreffende en niet op zielsverwantschap in brede zin. In een VPRO programma beantwoordde, desgevraagd, een filosoof, wiens naam mij ontschoten is, dat de ziel bestaat uit alle geschriften (*ex aequo* schilderijen, muziekcomposities, etc.) waarin je gedachten hebt neergelegd en waardoor het nageslacht toegang heeft tot jouw gedachtengoed. In deze opvatting van de ziel is deze onsterfelijk. Zo schreef Petrarca (1304-1374 AD) in zijn boek 'Een Leven in Eenzaamheid': "U, die dit leest 300 jaar na mijn dood...". Sterker nog

Petrarca heeft een tijdspanne van 625 jaar overbrugd toen ik kennis nam van zijn gedachtengoed .

De ziel, die de wezensvorm bepaalt, is tijdens ons leven onlosmakelijk verbonden met het lichaam. De ziel kan een gemoedsstemming oproepen die door fysieke gevoelens verhevigd kunnen worden, een voorbeeld is de initiatierites waarbij de nieuweling/installandus verschillende pijnproeven moet doorstaan. Ook Keats definieerde "the ultimate experience" door een 'sharing of a deep thought', die versterkt wordt door de aanraking. Meer beducht moet men zijn voor het lichaam dat autonoom en onafhankelijk van de ziel, gevoelens oproept die men gelijk kan stellen aan dierlijke instincten.